

Dat dit m. i. niet in enghartigen zin op te vatten is, en dat hier geen bekrompen zedelijkheidje aan ten gronde ligt, is, hoop ik, in 't voorgaande artikel gebleken.

Alleen: als er tegen een winst aan schoonheid een groot verlies aan goedheid zou staan, dan blijve het genot der schoonheid achterwege. Dat het, naarmate het ethisch gevoel sterker wordt te zeldener behoeft te gebeuren, is in 't voorgaande aangetoond.

Nu zijn er richtingen geweest, die gezegd hebben: als iets niet goed is, erken ik 't niet als schoon.

Ik heb trachten aan te toonen, dat er geen noodwendig verband behoeft te zijn.

Daartegenover zijn er geweest, die de schoonheid erkend hebben als opperste levensbeginsel.

Goethe doet dit feitelijk, als hij zegt, dat hij, die kunst heeft reeds religie heeft en hij die geen kunst heeft, religie moet hebben.

Niet minder sterk spreekt Jacques Perk zich uit, als hij schildert, hoe de goddelijke schoonheid hem verscheen; en hij vraagt, dat zij de eenige godheid op aarde zal zijn wier wil geschiede. Ja van zoo opperste beteekenis is de schoonheid dat hij, die haar eenmaal aanschouwde, genoeg leefde en geen vrees behoeft te hebben voor de dood: hij heeft 't hoogst genot gekend.

En ook Adema v. Scheltema huldigt dit beginsel, m. i. waar hij zegt:

Schoonheid, die in den hemel zijt,
Die de Eeuwigheid heeft opgeschreven
Geef ons iets van uw eindeloosheid.
Geef ons van uw verhevenheid
Van uw geweldigheid —
Om groot te leven.

Hier is dus de opperste schoonheid één geworden met de opperste goedheid. Maar daarmee is deze vraag van ons terrein verplaatst naar dat der ethiek. Dáár vragen we wat onder 't goede te verstaan zij en daar behoort dit vraagstuk thuis. De erkenning der schoonheid als opperste levensbeginsel is dus niets anders dan een *ethisch* inzicht en brengt haar dus toch weer onder 't gezag der ethiek. En daar kan men dan, van ethische grondbegrippen uit gaande, dit verdedigen of bestrijden. Ons is het voldoende, aangetoond te hebben, dat de kunst dus ter laatster instantie haar plaats vindt, waar zij naar haar *eigen aard* geplaatst wordt om de taak in het leven te vervullen, welke de ethiek haar toebedeelt. O. i. is het een gezonde ethiek, die de kunst als zelfstandige factor erkent, haar beoefening noodzakelijk acht opdat ons leven tot volle ontplooiing kome, niet met hare speciale voorschriften ingrijpt op haar gebied en alleen bij groot conflict de hoogste rechter blijft.

Veel minder bepaald antwoord is te geven, wanneer men vraagt naar de verhouding tusschen 't sohoone en 't practisch nut, voorzover die vraag niet tot een van ethiek is terug te voeren. ¹⁾ Of iemand liever zijn f 400

op de spaarbank heeft of een mooie schilderij, liever een ferm stuk biefstuk eet, dan een concert hoort, dat moet hij weten. In 't algemeen zou men zeggen, mag de kunst niet eindigen met *zelfvernietiging*. Wij hebben ons echter in ons land daar niet bijster bezorgd voor te maken. Onze tegenwoordige artisten weten heel goed van geld-verdienen af, al beheeren ze hun geld vaak slecht en onze aard is nuchter genoeg om niet terdege ook met praktische belangen rekening te houden, als er iets schoons zal verwezenlijkt worden. Hoewel dus uit theoretisch oogpunt van veel belang, schijnt het me dat we voorloopig, practisch gesproken deze vraag niet behoeven te behandelen: we kunnen in Nederland tegenover het nut de rechten der schoonheid vrij uit verdedigen, zonder grenzen. Mits zij, als aangetoond, op eigen terrein blijft.

R. C.

DRIE BOEKEN VAN NANNIE VAN WEHL.

I.

- I. „De tante van het duinveld.”
- II. „Het moeilijke begin.”
- III. „De Buren.”

Wie het eerste boek van Nannie van Wehl, de Boschjesclub, gelezen heeft, behield zeker wel een herinnering aan schrijfsters groote bewondering en liefde voor de schoone natuur van haar vaderland. Die liefde, die haar alles deed opmerken wat de omgeving waarin ze opgroeide vermooide, spreekt, neen jubelt weer op haast elke bladzij van haar volgende boeken.

En niet alleen — dat die bewondering ons wordt toegezongen op allerlei wijzen en in verschillende geestdriftvolle uitroepen, maar ze wordt ons ook verklaard. Evenals in de Boschjesclub, *schildert* de schrijfster ook in dit boek het mooi dat haar vreugde opwekt, en dat doet ze zoo voortreffelijk, dat we mét haar onder de bekoring ervan komen.

Met haar ondergaan we den invloed die er uitgaat van het eigenaardige schoon der vlakke vochtige stranden, der begroeide duinen met hun kleine hellende valleien, der ruime duinvelden, waar het helm hoog opschiet en de brem in de lente z'n goudene bloesems draagt, der lage duinranden, waar de Teunisbloem groeit en de roode Zuring met de paarsche Malva, en de diepblauwe Slangenbloem in schitterende kleuren den lof van den zomer verkondigt.

De geschiedenis van „de tante van het duinveld” speelt zich hoofdzakelijk af te midden van een troepje vroolijke jongelui van zeven tot twintig jaar, met wie we op en om een dier duinvelden kennis maken. Het

al het geld, dat de gedooide paarden en stieren waard zijn, opweegt tegen 't verschaft genot, maar deze vraag hangt wel degelijk aan een ethische quaestie: de verhouding van den mensch tot het dier. Eigenaardig, dat de taal deze beide standpunten niet scherp onderscheidt. Van zoo'n geval sprekende, kan men zeggen: „'t is zonde” en daarmee even goed bedoelen: 't is jammer van het geld, als: 't is zedelijk verkeerd.

¹⁾ Dat zal m. i. in de meeste gevallen wel gebeuren. Of men bijv. terwille van aesthetische bekoring een stierengevecht mag houden, is niet alleen op te lossen door *practische* redenen: of

duinveld zelf ligt in de onmiddellijke nabijheid van de drie naast elkaar staande huizen, waarin de eigenlijke „helden der historie” wonen, „zoo ver mogelijk van de stad, zoo dicht mogelijk bij de laatste duinenrij.”

Als de bewoners dier huizen uit hun achterraamen kijken, zien ze de duinen en uit de bovenvensters zelfs de zee. Het gezang der zee klinkt dag en nacht in hun woningen en vervult de jeugdige harten met een verlangen naar ruimte en vrijheid. Elk oogenblik dat niet in beslag wordt genomen door school en lessen, wordt doorgebracht op het heerlijke duinveld. Ze kunnen er genieten van weer en wind, lucht en zonneschijn, vrijheid en vroolijkheid. En dat doen ze dan ook naar hartelust. Meisjes en jongens leven er onbezorgd en vroolijk met elkaar mee, al de genoegens smakend die onschuldige kameraadschappelijke genegenheid en een gedurig verblijf in de frissche ozonrijke buitenlucht jongen menschen geven kan.

Geen flauw geflirt, geen laffe verliefderigheid, geen aanstellerige coquetterie of geheimdoenerij ontsiert er den prettigen omgang of stoort er den gezelligen geest. Ze leven en werken, stoeien en schertsen met elkaar in ongedwongen jeugdige vriendschap, naar de ingeboren behoefte van gezonde, normale menschenkinderen.

Natuurlijk hebben ze wel hun fouten. De een is wel eens zelfzuchtig, een ander wel eens wat lui, een derde wel eens wat ijdel, een vierde wel eens wat eerzuchtig, maar toch zijn het door elkaar allemaal prettige kinderen en jonge menschen, met wie het een genoegen is een poosje om te gaan.

Voor al met de lieve Nelly, „de tante van het duinveld”, de Geldersche jonge dame, die door een gunstige beschikking van het noodlot in het middelste duinhuis is komen wonen. Zij is voor de anderen wat de weldoende fee uit het sprookje vroeger voor haar beschermelingen was; de schutsengel voor hen die gevaar loopen af te dwalen, de helpende vriendin voor allen die haar noodig hebben.

„Tante Nelly” is een schat. Jolig en vol levenslust kan ze als een groot kind met haar troepje meedoen. Dat bewijst de zwempartij aan ’t Scheveningsche strand, de tocht op schaatsen, de leuk geteekende duinveldfuif, waar Nelly haar volkje op een heele baal apennoten trakteert. Maar tegelijkertijd kan ze ernstig zijn als het moet. Als Paul, de 13 jarige Hoogere Burger, die zoo zielsgraag een reddingsmedaille wou verdienen en daarvoor vergeefs z’n leven gewaagd heeft bij de zeelui, zoo vreeselijk bedroefd is, niet, omdat de jongen dien hij poogde te redden gestorven is, maar omdat hem met die dood de eer der redding ontgaat, weet zij hem met een enkel ernstig woord tot inkeer te brengen; en als z’n zusje Lientje later haar ijdel hartje voelt zwellen omdat ze Nelly’s gast is op de deftige Geldersche buitenplaats, de Hattenhoeve, doet haar liefde voor het meisje haar aanstonds het juiste middel vinden om het kind te doen inzien, dat dergelijk ijdel gedoe belachelijk en min is.

Toch is Nelly nog maar een heel jong meisje. Jong niet alleen in jaren, maar ook in levenswijsheid. Daar-

door is ze niet geworden, wat de schrijfster misschien wenschte van haar te maken, een belangwekkende, haar omgeving bezielende persoonlijkheid.

De ernst van ’t leven maakt op haar geen indruk, de groote vragen van den dag laten haar ziel onberoerd. Onbezorgd en zorgeloos leeft ze het jongemeisjes-vlinderleventje van een goed opgevoed weelde-dametje.

Haar oordeel over Potgieter, omdat hij in z’n eenig mooi vers over Nederland zeggen durfde:

„U schiep natuur met een stiefmoedershand,” is op z’n zachtst genomen belachelijk. Ze noemt hem „een ezel” en stemt later toe dat hij „een kerel is die onware booze woorden over z’n land heeft gesproken.”

Wat zou Potgieter daar zelf om gelachen hebben!

En even ongemotiveerd als haar verontwaardiging over Potgieter is, even ongegrond is voor ons haar liefde voor haar aanstaanden echtgenoot. Deze, haar jonge buurman in een der duinhuizen, wordt ons noch superieur, noch beminnelijk voorgesteld. We hooren alleen dat hij ingenieur is, knap z’n examens heeft gedaan, en een betrekking in Indië heeft gekregen. Waarom Nelly in hem haar ideaal ziet, blijft ons een raadsel.

Een bruiloft met banaal-burgerlijke, erg ceremonieele plechtigheden besluit het boek. Twee kleine kinderen in gala, met glacé handschoentjes en verlakte schoentjes aan, dragen Nelly’s sleep als ze kerkelijk met haar ingenieur wordt ingezegend, en zoo is het laatste wat we van de duinveldlieden te zien krijgen, niet zoo frisch en natuurlijk als we dat verwacht en althans gehoopt mochten hebben. En dit is wel jammer. Want ondanks deze oppervlakkigheden, blijft „de tante van het duinveld” toch een mooi boek. In den stroom van kinderlectuur neemt het met de Boschjesclub een geheel eenige plaats in, zoowel door de manier waarop de schrijfster den werkelijk bijzonder mooien kijk dien ze op de haar omringende stoffelijke wereld heeft, weet weer te geven, als om de geestige wijze waarop ze ons dikwijls haar ideeën onder den neus duwt. En niet het minst om den eenvoud, waarin ze haar begrip van co-educatie manifesteert.

En om al die goede eigenschappen beveel ik dit boek naast ernstiger lectuur van harte aan. MARIE L.

NOG EENS „LIEFDE”.

Hoe mooi ik ook het artikel over „Liefde” van Mej. Kooistra vind, toch wil ik even opmerken, dat zij meer een pleidooi heeft gehouden voor de menschelijke Liefde, terwijl de heer Ligthart meer de ideale Liefde in het oog heeft gehad.

Och, het is maar al te waar, dat iemand, die deze tracht in praktijk te brengen, door kortzichtigen en geestelijk onontwikkelden wel eens voor „onmenschelijk edel” (liever gezegd: bovenmenschelijk edel) zal gehouden worden, of voor „een onverschillige”, of ook wel voor een „die het menschelijke verloochent” (liever gezegd: die het menschelijke in zijn Liefde niet meer geheel toont, eenvoudig, omdat hij het niet meer geheel toonen